

Γ ΛΥΚΕΙΟΥ ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1: ΔΙΛΗΜΜΑΤΑ

Γ_ Θ.Ε. 1.4 Οικολογία

Παρουσιάζοντας 1^η Δραστηριότητα:

URL αρχείου: [https://www.youtube.com/watch?list=UUpQLC-
evmUAon9BBpcW4kYg&v=WfGMYdalCIU](https://www.youtube.com/watch?list=UUpQLC-
evmUAon9BBpcW4kYg&v=WfGMYdalCIU)

Ταυτότητα έργου: 'Man': Η σχέση του ανθρώπου με το περιβάλλον, ταινία μικρού μήκους του Steve Cutts ,2012.

Διάρκεια: 03,35''

***

Εφαρμόζοντας 1^ο βήμα:

Ανθρωποκεντρισμός και Οικοκεντρισμός

«Με τη γέννηση της οικολογικής σκέψης η ανθρωποκεντρική αντίληψη καταδικάστηκε ως η κύρια υπεύθυνη για τα οικολογικά δεινά. Μόνο που στη συνείδηση των περισσότερων, πρέπει να αναλάβουμε δράση εμείς προκειμένου να προστατεύσουμε τον πλανήτη που κατοικούμε εμείς, για να μπορέσουμε να συνεχίσουμε να κατοικούμε σ' αυτόν με αξιώσεις. Έτσι γεννιέται μία νέα ανθρωποκεντρική αντίληψη, στα πλαίσια όμως πια του οικολογικού κινήματος. Το νέο αυτό ανθρωποκεντρικό ρεύμα τείνει να οργανώνει την διαχείριση όλης της βιόσφαιρας γύρω από τα συμφέροντα του είδους homo sapiens sapiens. Οι φυσικοί πόροι προφανώς και πρέπει να τύχουν ορθολογικής διαχείρισης ώστε οι ανθρώπινες 4 ανάγκες να είναι ικανοποιήσιμες ενώ η ρύπανση επιδιώκεται να μένει σε ανεκτά επίπεδα για να μην προκαλούνται (πολλά) ανθρώπινα θύματα. Ο μη ανθρώπινος κόσμος δεν παύει να έχει εργαλειακή αξία. Τον χρησιμοποιούμε για να οικοδομήσουμε τον πολιτισμό μας. Στην αντίπερα όχθη του ανθρωποκεντρισμού βρίσκεται το φιλοσοφικό ρεύμα του οικοκεντρισμού. Ο πρωτεργάτης της οικοκεντρικής σκέψης, Aldo Leopold, υποστήριξε μια ηθική, που την ονόμασε ηθική της γης (land ethic) [Leopold, 1949], η οποία δεν αφορά μόνο στους ανθρώπους, αλλά και σε άλλες οντότητες, όπως τα υπόλοιπα ζώα, το νερό και τα φυτά. Σύμφωνα με την οικοκεντρική σκέψη η φύση δεν έχει πια εργαλειακή αξία για τον άνθρωπο. Ο μη ανθρώπινος κόσμος δεν νοείται πλέον ως αποθήκη φυσικών πόρων και πελώριος αποδέκτης των λυμάτων μας. Επίσης, δεν επιδιώκουμε απλά την υγεία και την μακροημέρευσή του, προκειμένου να επιβιώσουμε και να διαβιώσουμε σε ένα καλύτερο περιβάλλον, αλλά αναλογιζόμαστε και φροντίζουμε για την ικανοποίηση των δικών του αυτόνομων σκοπών για επιβίωση, αναπαραγωγή και ίσως (περισσότερο για το ανώτερα θηλαστικά) για μια ποιότητα

ζωής ανάλογη με τις δυνατότητές του. Στην περίπτωση αυτή, ο υπόλοιπος κόσμος προικίζεται με την εγγενή αξία την οποία απολάμβανε μέχρι τώρα μόνο ο άνθρωπος, εγχείρημα το οποίο μας εισάγει κατ' ευθείαν στο αβέβαιο έδαφος των συνθηκών αξιολόγησης αλλά και την αμφίδρομη ή μονόδρομη ηθική υπευθυνότητα».

Γεωργόπουλος Αλέξανδρος και Καραγεωργάκης Σταύρος, *Όταν η Περιβαλλοντική Ηθική συναντά την Πολιτική Οικολογία*. 2005), στο Γεωργόπουλος, Α. (επ.) *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Ο νέος πολιτισμός που αναδύεται*, εκδ. Gutenberg Αθήνα 2005, σ.σ. 822-823.

***

Διερευνώντας 1^η δραστηριότητα:

Ελεήμων καρδιά

«Καρδιά ελεήμων είναι μία καρδιά που καίγεται για ολόκληρη την κτίση, για τους ανθρώπους, για τα όρνια, για τα ζώα, για τους δαίμονες και για όλα τα κτίσματα. Με την ανάμνηση και τη θέα τους τρέχουν από τα μάτια του ανθρώπου δάκρυα. Από την πολλή και σφοδρή αγάπη που συνεχίζει την καρδιά του δεν μπορεί να ανεχθεί ή να ακούσει ή να δει κάποια καταστροφή, ή κάποια μικρή λύπη να γίνει μέσα στην κτίση. Γι' αυτό και για τα άλογα ζώα και για τα έρπετα και για τους έχθρους της αληθείας και γι' αυτούς που τόν βλάπτουν, κάθε στιγμή προσφέρει προσευχή με δάκρυα, για να τους διαφυλάξει και να τους ελεήσει ο Θεός».

άββας Ίσαακ ο Σύρος, *Λόγοι Ασκητικοί*, Φιλοκαλία των Νηπτικών και Ασκητικών Ισαάκ του Σύρου, Πατερικές Εκδόσεις Γρηγόριος ο Παλαμάς, Θεσσαλονίκη 1991, ΞΒ-ΠΣΤ.

***

Επιτίμιο π. Αμφιλοχίου Μακρή

Είναι χαρακτηριστική και η περίπτωση του Γέροντα της Πάτμου Αμφιλοχίου Μακρή (1888-16.4.1970), ο οποίος απαιτούσε από τους εξομολογουμένους, σ' ένδειξη μετάνοιας, να φυτεύουν ένα δέντρο, επειδή -όπως έλεγε συνήθως- 'όποιος φυτεύει δέντρο φυτεύει ελπίδα, φυτεύει ειρήνη, φυτεύει αγάπη και έχει τις ευλογίες του Θεού'. 'Άλλες φορές έλεγε 'Γνωρίζετε πως ο Θεός μας έδωσε μία ακόμη εντολή, που δεν αναφέρεται στην Αγία Γραφή; Είναι η εντολή να αγαπάτε τα δέντρα'.

***

«Οι άνθρωποι θα μείνουν πτωχοί γιατί δεν θα' χουν αγάπη στα δέντρα».

Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός.

***

Αγάπη για την Δημιουργία και τον Δημιουργό

«Βλέποντας τη φύση, τα δέντρα , τα λουλούδια, τα πουλιά, τις μέλισσες, τα άνθη, τη θάλασσα, τα ψάρια, τα άστρα, το φεγγάρι, τον ήλιο, και τα τόσα άλλα υπέροχα δημιουργήματά του, στρέφουμε τον νου μας προς τον Θεό και δοξάζοντάς Τον μέσα από αυτά, προσπαθούμε να καταλάβουμε πόσο ωραία και θαυμάσια είναι και αγωνιζόμαστε να τα αγαπήσουμε. Όταν τα αγαπήσουμε όλα αυτά , τότε η αγάπη μας ανεβαίνει προς τον δημιουργό μας, κι έτσι πραγματικά και αληθινά Τον αγαπάμε». Άγιος Πορφύριος

***

«Η καρδιά που γνωρίζει να αγαπά συμπονεί όλη την κτίση».

Αρχ. Σοφρώνιος

***

Καταναλωτισμός και δημιουργία

«Ατυχώς εις τας ημέρας μας ο άνθρωπος, υπό την επίδρασιν ενός ακραίου ορθολογισμού και ευδαιμονισμού, έχει χάσει την αίσθησιν της ιερότητος της δημιουργίας και ενεργεί ως αυθαίρετος εξουσιαστής και βάνουσος καταπατητής της. Αντί του ευχαριστιακού και ασκητικού πνεύματος, με το οποίον εγαλούχησεν η Ορθόδοξος Εκκλησία τα τέκνα της επί αιώνας, παρατηρείται σήμερον ένας βιασμός της φύσεως προς ικανοποίησιν όχι αυξανομένης σειράς ορέξεων και επιθυμιών τας οποίας ενθαρρύνει η επικρατούσα φιλοσοφία της καταναλωτικής κοινωνίας».

Απόσπασμα από το μήνυμα του Οικουμενικού Πατριάρχου Δημητρίου 1/9/1989

***

Διερευνώντας 2^η δραστηριότητα:

Άνθρωπος και φυσικό περιβάλλον

«Άνθρωπος λοιπόν και φυσικό περιβάλλον, επιστήμη και θεολογία. Πώς συνδέονται αυτά με την οικολογική κρίση που περνούμε; Στην ταπεινή εισήγησή μου επέμεινα

στις εξής θέσεις: α) Η οικολογική κρίση δεν συνδέεται μόνο με την ηθική κρίση του κόσμου, ευδαιμονισμός, ατομικισμός, καταναλωτισμός κ.λπ., αλλά κυρίως και προπάντων με την αλλοίωση της ταυτότητας του ανθρώπου. Η κρίση είναι οντολογική και όχι απλώς ηθική.

β) Στην αλλοίωση αυτή μερίδιο ευθύνης έχουν τόσο η θεολογία όσο και η επιστήμη. Η πρώτη στο βαθμό που αποσωμάτωσε την αλήθεια του ανθρώπου και τον απέκοψε από τον υλικό κόσμο με μια «πνευματικότητα» που αποποιείται την ύλη και δεν τονίζει την ανάσταση των σωμάτων ως βασική προϋπόθεση της αλήθειας του ανθρώπου. Η δεύτερη, η επιστήμη, στον βαθμό που καλλιεργεί την νοημοσύνη ως λειτουργία ανεξάρτητη από το σώμα και με τον τρόπο αυτό καταδυναστεύει με την τεχνολογία τον φυσικό κόσμο, επεμβαίνοντας στον τρόπο του είναι του και αλλοιώνοντας επικίνδυνα την αλήθεια της ταυτότητάς του.

γ) Η καταδυνάστευση του φυσικού κόσμου από την ανθρώπινη νοημοσύνη, όχι από τον άνθρωπο, γιατί στρέφεται και κατά του ανθρώπου το φαινόμενο αυτό, ως ψυχοσωματικού όντος, δεν μπορεί να ανατραπεί παρά μόνο με μια κοινή προσπάθεια επιστήμης και θεολογίας να καταδείξουν τον ψυχοσωματικό χαρακτήρα του ανθρώπου και να αναδείξουν το σώμα του ανθρώπου ως κρίκου μεταξύ αισθητών και νοητών ως μέσου κοινωνίας και επικοινωνίας.

δ) Η Ορθόδοξη Εκκλησία καλείται να προβάλλει με όσο πιο μεγάλη έμφαση μπορεί τα δύο μεγάλα οικολογικά της όπλα, την Θεία Ευχαριστία και τον Ασκητισμό. Με το πρώτο βιώνεται η αξία του υλικού κόσμου ως κόσμου του Θεού και με το δεύτερο αποκαθαίρεται το σώμα από ότι το εμποδίζει να είναι όργανο κοινωνίας με τους άλλους, με το φυσικό περιβάλλον και με τον ίδιο τον Θεό. Μια ευχαριστία που δεν είναι φυσική, σωματική σύναξη επί το αυτό, αλλά προσευχή εξ αποστάσεως τηλεοπτικής ή άλλης, είναι ανώφελη».

Σεβ. Μητροπολίτης Περγάμου κ. Ιωάννης, *Ο άνθρωπος και το περιβάλλον: Ορθόδοξη θεολογική προσέγγιση*, από τα πρακτικά του διεθνούς επιστημονικού συνεδρίου «Επιστήμες Τεχνολογίες αιχμής και Ορθοδοξία», διατίθεται στο: <http://www.apostoliki-diakonia.gr/gr>

***

Αναπλαισιώνοντας 1^η δραστηριότητα:

Διακήρυξη της Βενετίας

Συγκεντρωθήκαμε σήμερα εδώ, με πνεύμα ειρήνης, για το καλό όλων των ανθρώπων και για τη φροντίδα της Δημιουργίας. Αυτήν την ιστορική στιγμή, στην αρχή της τρίτης χιλιετίας, θλιβόμαστε βλέποντας τον καθημερινό πόνο μεγάλου αριθμού ανθρώπων εξαιτίας της βίας, της πείνας, της φτώχειας και της αρρώστιας.

Μας ανησυχούν επίσης οι αρνητικές επιπτώσεις για την ανθρωπότητα και για όλη τη Δημιουργία, οι οποίες προκύπτουν από την υποβάθμιση κάποιων από τους βασικούς φυσικούς πόρους, όπως το νερό, ο αέρας και η γη, που έχει προκληθεί από μια οικονομική και τεχνολογική πρόοδο, η οποία δεν αναγνωρίζει και δεν λαμβάνει υπόψη της τα όριά της...

Αυτό που απαιτείται, είναι μια πράξη μετάνοιας από την πλευρά μας και μια ανανεωμένη προσπάθεια να δούμε τους εαυτούς μας, ο ένας τον άλλον και τον κόσμο γύρω μας μέσα στην προοπτική του θείκου σχεδίου για τη Δημιουργία. Το πρόβλημα δεν είναι απλώς οικονομικό και τεχνολογικό· είναι ηθικό και πνευματικό. Η λύση σε οικονομικό και τεχνολογικό επίπεδο μπορεί να βρεθεί μόνο αν υποστούμε, με τον πιο ριζικό τρόπο, μια εσωτερική μεταβολή, που μπορεί να οδηγήσει σε αλλαγή του τρόπου ζωής μας και των μη αιεφόρων προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής. Μια γνήσια μεταστροφή εν Χριστώ θα μας δώσει τη δυνατότητα να αλλάξουμε τον τρόπο που σκεφτόμαστε και ενεργούμε... Ως εκ τούτου, καλούμε όλους τους καλοπροαίρετους ανθρώπους να στοχαστούν τη σημασία των παρακάτω ηθικών στόχων:

1. Να σκεφτόμαστε τα παιδιά του κόσμου όταν εξετάζουμε και αξιολογούμε τις επιλογές μας για δράση.
2. Να είμαστε ανοιχτοί στη μελέτη των αληθινών αξιών βασισμένων στο φυσικό νόμο που συντηρεί κάθε ανθρώπινο πολιτισμό.
3. Να χρησιμοποιούμε την επιστήμη και την τεχνολογία με πλήρη και εποικοδομητικό τρόπο, αναγνωρίζοντας παράλληλα ότι τα επιστημονικά ευρήματα πρέπει πάντα να αξιολογούνται υπό το φως της κεντρικής θέσης του ανθρώπου, του κοινού καλού και του εσωτερικού σκοπού της Δημιουργίας. Η επιστήμη μπορεί να μας βοηθήσει να διορθώσουμε τα λάθη του παρελθόντος, προκειμένου να αυξήσουμε την πνευματική και υλική ευημερία της παρούσης και των μελλοντικών γενεών. Η αγάπη για τα παιδιά μας είναι εκείνη που θα μας υποδείξει το δρόμο που πρέπει να ακολουθήσουμε προς το μέλλον.
4. Να είμαστε ταπεινόφρονες σχετικά με την ιδέα της ιδιοκτησίας και να είμαστε ανοιχτοί στις απαιτήσεις της αλληλεγγύης. Η θνητότητά μας, σε συνδυασμό με την αδυναμία της κρίσης μας, μας προειδοποιεί να μην κάνουμε πράγματα μη αναστρέψιμα σε σχέση με ό,τι επιλέγουμε να θεωρούμε ιδιοκτησία μας κατά τη σύντομη διαμονή μας πάνω σε τούτη τη γη. Δεν μας έχει δοθεί απεριόριστη εξουσία πάνω στην πλάση· είμαστε απλώς διαχειριστές της κοινής κληρονομιάς.
5. Να αναγνωρίζουμε την ποικιλομορφία των καταστάσεων και των ευθυνών στο έργο για ένα καλύτερο παγκόσμιο περιβάλλον. Δεν έχουμε την προσδοκία να αναλάβει κάθε άνθρωπος και κάθε θεσμός το ίδιο φορτίο. Ο καθένας έχει να διαδραματίσει ένα ρόλο, αλλά για να γίνουν σεβαστές οι απαιτήσεις της δικαιοσύνης και της φιλανθρωπίας, οι πιο ευημερούσες κοινωνίες πρέπει να

φέρουν το μεγαλύτερο φορτίο και απαιτείται από αυτές μια θυσία μεγαλύτερη από εκείνη που μπορούν να προσφέρουν οι φτωχές. Οι θρησκείες, οι κυβερνήσεις και οι θεσμοί αντιμετωπίζουν πολλές διαφορετικές καταστάσεις· αλλά βάσει της αρχής της συμπληρωματικότητας, όλοι μπορούν να αναλάβουν κάποιες εργασίες, κάποιο μέρος της κοινής προσπάθειας.

6. Να προωθήσουμε μια ειρηνική προσέγγιση στις διαφωνίες σχετικά με το πώς να ζούμε σε τούτη τη γη, με το πώς να τη μοιραζόμαστε και να τη χρησιμοποιούμε, με το τι να αλλάξουμε και τι να αφήσουμε αμετάβλητο. Επιθυμία μας δεν είναι να αποφύγουμε τη διχογνωμία σχετικά με το περιβάλλον, γιατί έχουμε εμπιστοσύνη στην ανθρώπινη λογική και στο δρόμο του διαλόγου προκειμένου να φθάσουμε σε συμφωνία. Αυτοδεσμευόμαστε να σεβόμαστε τις απόψεις όλων όσοι διαφωνούν μαζί μας, αναζητώντας λύσεις μέσω ανοιχτής ανταλλαγής απόψεων, χωρίς να καταφεύγουμε στην καταπίεση και στην κυριαρχία».

Κοινή Διακήρυξη Πάπα Ιωάννη Παύλου Β' και Οικουμενικού Πατριάρχη

Βαρθολομαίου, Βενετία 2002, διατίθεται στο http://www.naturazante.com/2007/07/blog-post_3164.html

http://www.naturazante.com/2007/07/blog-post_3164.html

***

Αναπλαισιώνοντας 2^η δραστηριότητα:

Laudato Si (Δοξασμένος να 'σαι)- Για την φροντίδα του κοινού μας σπιτιού

«Τι είδους κόσμο θέλουμε να αφήσουμε σε αυτούς που θα έρθουν μετά από εμάς, στα παιδιά που τώρα μεγαλώνουν; Αυτή η ερώτηση δεν έχει να κάνει με το περιβάλλον μόνο και αποκλειστικά. Το ζήτημα δεν μπορεί να αντιμετωπισθεί αποσπασματικά... Αυτό μας οδηγεί στο να αναρωτηθούμε σχετικά με το νόημα της ύπαρξης και τις αξίες της στη βάση της κοινωνικής ζωής: «Ποιος είναι ο σκοπός της ζωής μας σε αυτόν τον κόσμο; Γιατί είμαστε εδώ; Ποιος είναι ο στόχος του έργου μας και όλων των προσπαθειών μας; Τι χρειάζεται η Γη από εμάς»; Εάν δεν αναμετρηθούμε με αυτά τα βαθύτερα ζητήματα δεν πιστεύω ότι η ανησυχία μας για την οικολογία θα παράγει σημαντικά αποτελέσματα...

Η πλειονότητα των ανθρώπων, που ζουν στον πλανήτη μας πρεσβεύουν την πίστη. Αυτό θα δώσει ώθηση στον διαθρησκευτικό διάλογο για χάρη της προστασίας της φύσης, της υπεράσπισης των φτωχών και στην οικοδόμηση δικτύων σεβασμού και αδελφικότητας...

Οι φτωχοί και απόκληροι είναι αντιμέτωποι με τρομερούς κινδύνους από τις διαταράξεις στο κλίμα, συμπεριλαμβανομένων της αυξημένης συχνότητας φαινομένων ξηρασίας, των έντονων καταιγίδων, των κυμάτων καύσωνα και της ανόδου της στάθμης των θαλασσών.

Οι πολιτικοί ηγέτες όλων των χωρών- μελών του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών έχουν ιδιαίτερη ευθύνη να καταλήξουν στη COP21, σε μια τολμηρή συμφωνία που θα περιορίσει την υπερθέρμανση του πλανήτη σε ένα ασφαλές όριο για τη ανθρωπότητα, προστατεύοντας παράλληλα, τους φτωχούς και τους απόκληρους από τη συνεχιζόμενη κλιματική αλλαγή που βάζει σε κίνδυνο τις ζωές τους».

19. Πάπας Φραγκίσκος, *Δοξασμένος να΄σαι» (Laudato Si), Για την φροντίδα του κοινού μας σπιτιού*, Εγκύκλιος 2015, διατίθεται στο:

<http://kantam.gr/index.php/el/neolaia/44-2015/1078-2015-06-23-04-00-21>

***

Σχόλιο πολιτικού στην εγκύκλιο Laudato Si

Ο υποψήφιος για το χρίσμα των Ρεπουμπλικάνων Τζεμπ Μπους αναφέρει σχολιάζοντας την Εγκύκλιο του Πάπα Φραγκίσκου: «Δεν θα μου υπαγορεύσει ούτε ο αρχιεπίσκοπός μου, ούτε ο καρδινάλιός μου, ούτε ο Πάπας μου την οικονομική μου πολιτική».

Ανακτήθηκε από

http://www.ethnos.gr/periballon/arthro/prasini_egkyklios_apo_ton_papa_gia_to_klima_kai_ta_orykta_kausima-64204616/